

**BO'SH O'ZLASHTIRUVCHI O'QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA
KREATIV YONDASHUV****Mamatova Munisa Hakimjon qizi***Jizzax viloyati Forish tumani 16-maktabning**boshlang'ich sinf o'qituvchisi**Toshkent Profi Universiteti 5-kurs talabasi*

93 300 66 39

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlash jarayonida kreativ yondashuvning ahamiyati yoritiladi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olish, ularning qiziqishini oshirish va ichki motivatsiyasini shakllantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlarning o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, ijodiy metodlar orqali bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilarning bilimga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartirish imkoniyatlari bayon etiladi.

Kalit so'zlar: Bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchi, kreativ yondashuv, motivatsiya, individual ta'lim, pedagogik innovatsiya, ijodiy fikrlash

Kirish

Hozirgi davr ta'lim tizimida barcha o'quvchilarning bilim darajasini teng va sifatli rivojlantirish muhim vazifa hisoblanadi. Ayniqsa, bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlash o'qituvchidan alohida e'tibor, sabr va ijodiy yondashuvni talab etadi. An'anaviy dars usullari bunday o'quvchilarning ehtiyojini har doim ham qondira olmaydi. Shu sababli ta'lim jarayoniga kreativ yondashuvlarni joriy etish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Zamonaviy pedagogik qarashlarga ko'ra, bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchi bilim olishga qobiliyatsiz emas, balki unga mos metod topilmagan shaxs sifatida qaraladi. Kreativ yondashuv bu jarayonda o'quvchini faollashtirish, uning qiziqishlari va ichki imkoniyatlarini ochishga xizmat qiladi. O'yin texnologiyalari, muammoli vaziyatlar, guruhli ishlash, erkin fikr bildirishga yo'naltirilgan topshiriqlar o'quvchini dars jarayoniga faol jalb etadi. Bunday yondashuvlar orqali o'quvchi o'zini erkin his qiladi, xatodan qo'rqmaydi va asta-sekin bilimga bo'lgan ishonchi ortadi. O'qituvchining qo'llab-quvvatlovchi munosabati va ijobiy muhit yaratishi ham muhim omil hisoblanadi. Bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlash jarayonida eng avvalo ularning psixologik holatini tushunish muhim ahamiyatga ega. Ko'pincha bunday o'quvchilar o'ziga bo'lgan ishonchning pastligi, darsga qiziqmaslik yoki muvaffaqiyatsizlikdan qo'rquv sababli passiv holatga tushib qoladi. Kreativ yondashuv aynan shu to'siqlarni bartaraf etishga xizmat qiladi. O'qituvchi dars jarayonida

o'quvchini faqat tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida ko'ra boshlasa, natija samaraliroq bo'ladi.

Ijodiy topshiriqlar bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi. Masalan, erkin fikr bildirishga yo'naltirilgan savollar, hayotiy vaziyatlarga asoslangan mashqlar va jamoa bilan ishlashga qaratilgan faoliyatlar o'quvchining darsga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi. Bunday mashg'ulotlarda o'quvchi o'z fikrining qadrli ekanini his qiladi va asta-sekin o'z bilimini namoyon etishga harakat qiladi.

Shuningdek, individual yondashuv ham muhim omillardan biri hisoblanadi. Har bir o'quvchining qobiliyati, qiziqishi va o'zlashtirish sur'ati turlicha bo'lganligi sababli, ularga bir xil talab qo'yish kutilgan natijani bermaydi. Kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o'qituvchi o'quvchining kuchli tomonlarini aniqlaydi va shu jihatlar orqali bilim berishga harakat qiladi. Bu esa bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Ta'lim jarayonida ijobiy muhit yaratish ham alohida ahamiyatga ega. O'quvchini tanqid qilish o'rniga uni rag'batlantirish, kichik yutuqlarini ham e'tirof etish orqali unda o'rganishga bo'lgan istak paydo bo'ladi. Kreativ yondashuv asosida olib borilgan ishlar natijasida bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchi o'z imkoniyatlarini anglay boshlaydi va asta-sekin ta'lim jarayoniga moslashadi.

Bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda ota-ona va maktab hamkorligi ham muhim o'rin tutadi. O'quvchining darsdagi holati ko'pincha uning oiladagi muhitiga bevosita bog'liq bo'ladi. Shuning uchun o'qituvchi ota-onalar bilan muntazam muloqot olib borib, farzandining qiziqishlari va muammolari haqida ma'lumot almashishi zarur. Bu hamkorlik kreativ yondashuvni yanada samarali amalga oshirishga yordam beradi.

Kreativ yondashuv faqat dars jarayoni bilan cheklanib qolmasligi lozim. Sinf dan tashqari mashg'ulotlar, ijodiy to'garaklar va erkin faoliyatlar orqali ham bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilarning qobiliyatlarini aniqlash mumkin. Ba'zi o'quvchilar darsda sust bo'lsa-da, amaliy faoliyat jarayonida o'zini erkin namoyon eta oladi. Bunday holatlarni o'z vaqtida payqash va qo'llab-quvvatlash o'quvchining umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, baholash tizimiga ham kreativ yondashish talab etiladi. Faqat an'anaviy nazorat va tekshiruvlar bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilarda qo'rquv va tushkunlikni kuchaytirishi mumkin. Rag'batlantiruvchi baholash, o'z-o'zini baholash va fikr-mulohazaga asoslangan tahlil usullari o'quvchining rivojlanishini yanada qo'llab-quvvatlaydi. Bu orqali o'quvchi o'z xatosini rivojlanish imkoniyati sifatida qabul qila boshlaydi.

Kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'qituvchidan doimiy izlanishni talab qiladi. O'qituvchi o'z ustida ishlashi, yangi metod va texnologiyalarni

o'rganib borishi orqali bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlash samaradorligini oshiradi. Natijada ta'lim jarayoni yanada jonlanadi va har bir o'quvchining imkoniyati yuzaga chiqadi.

Bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda muloqot madaniyati alohida ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi samimiy va ishonchga asoslangan munosabat o'quvchining ichki to'siqlarini kamaytiradi. Agar o'quvchi o'z fikrini erkin ayta olishiga ishonsa, u dars jarayonida faolroq bo'la boshlaydi. Kreativ yondashuvda o'qituvchining nutqi, ohangi va munosabati tarbiyaviy ta'sir ko'rsatadi.

Ta'lim jarayonida fanlararo bog'liqlikdan foydalanish ham bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar uchun samarali usullardan biridir. Bir fan doirasida tushunilmagan mavzularni boshqa fanlar bilan bog'lab tushuntirish o'quvchining idrokini kuchaytiradi. Bunday yondashuv o'quvchida bilimlarni hayot bilan bog'lash ko'nikmasini shakllantiradi va o'rganilayotgan mavzuning ahamiyatini anglashga yordam beradi.

Shuningdek, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan topshiriqlar kreativ yondashuvning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchi ko'pincha tayyor javobni kutishga odatlangan bo'ladi. Uni izlanishga undaydigan savollar, kichik tadqiqotga o'xshash topshiriqlar o'quvchining faolligini oshiradi. Bu jarayonda o'qituvchi yo'naltiruvchi va maslahat beruvchi rolini bajaradi. Bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda darsni rejalashtirish jarayoni ham kreativlikni talab etadi. Darsning mazmuni o'quvchi uchun tushunarli va hayotga yaqin bo'lsa, u bilimni osonroq qabul qiladi. Mavzuni kichik, mantiqiy bog'langan faoliyatlar orqali yoritish o'quvchining charchashini kamaytiradi va diqqatini saqlab qolishga yordam beradi. Bunday rejalashtirish o'quvchining dars davomida faol bo'lishiga sharoit yaratadi.

Vizual va amaliy vositalardan foydalanish ham bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar uchun samarali hisoblanadi. Rasmlar, jadvallar, modellar va kundalik hayotga oid misollar o'quvchining tasavvurini boyitadi. O'rganilayotgan mavzuni ko'rish va bajarish orqali anglash o'quvchida bilimni mustahkamroq shakllantiradi. Kreativ yondashuvda bunday vositalar o'quvchining qiziqishini uyg'otuvchi asosiy omillardan biri bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, o'quvchining shaxsiy fikrini qadrlash ham muhim ahamiyatga ega. Hatto noto'g'ri yoki to'liq bo'lmagan javoblar ham o'quvchining fikrlash jarayonining mahsuli sifatida e'tirof etilishi lozim. O'qituvchining qo'llab-quvvatlovchi munosabati bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchini yanada dadil bo'lishga undaydi. Bu esa asta-sekin uning bilim darajasining oshishiga olib keladi.

Kreativ yondashuv asosida olib borilgan ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida hamkorlik muhiti shakllanadi. Bunday muhitda o'quvchi o'zini ta'lim jarayonining muhim ishtirokchisi sifatida his qiladi. Natijada bo'sh

o'zlashtiruvchi o'quvchi o'z imkoniyatlarini anglab, o'z ustida ishlashga intila boshlaydi.

Kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslar o'quvchida ijobiy emotsiyalarni uyg'otadi. Qiziqarli muhitda olib borilgan mashg'ulotlar bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchining darsga bo'lgan munosabatini o'zgartiradi va bilim olish jarayonini majburiyat emas, balki ehtiyoj sifatida qabul qilishiga olib keladi. Natijada ta'lim jarayonida barqaror ijobiy o'zgarishlar yuzaga keladi. Bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda ta'lim mazmunini moslashtirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Har bir o'quvchi ma'lumotni qabul qilishda turli usullarga tayanadi. Shuning uchun dars jarayonida tinglash, kuzatish, muhokama qilish va bajarish kabi faoliyat turlarini uyg'unlashtirish kreativ yondashuvning samaradorligini oshiradi. Bu holat o'quvchining bilimni o'zlashtirish jarayonida o'ziga qulay yo'lni topishiga imkon yaratadi.

Refleksiya jarayoniga alohida e'tibor qaratish ham bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda ijobiy natija beradi. Dars yakunida o'quvchining o'zi nimani tushunganini, nimasi qiyin bo'lganini erkin ifodalashi uning o'z-o'zini anglash ko'nikmasini rivojlantiradi. Kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan refleksiya o'quvchini o'z bilimiga tanqidiy qarashga va kelgusida yaxshilashga undaydi.

Shuningdek, tengdoshlar bilan o'zaro o'rganish muhiti yaratish ham muhim ahamiyatga ega. Guruhda ishlash jarayonida bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchi o'zidan faolroq o'quvchilardan ijobiy ta'sir oladi. Bunda o'qituvchi tenglik va hurmat tamoyillariga asoslangan muhitni ta'minlashi zarur. O'zaro yordamga asoslangan ta'lim o'quvchilarda mas'uliyat va hamkorlik tuyg'ularini shakllantiradi.

Kreativ yondashuvning yana bir muhim jihati ta'lim jarayonida moslashuvchanlikni ta'minlashdir. O'qituvchi o'quvchining kayfiyati, faolligi va darsdagi ishtirokiga qarab usullarni o'zgartira olsa, bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchi uchun qulay sharoit yaratiladi. Bunday moslashuvchan yondashuv ta'lim jarayonini insonparvar va samarali qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda kreativ yondashuv ta'lim samaradorligini oshiruvchi muhim vosita hisoblanadi. Ijodiy metodlar orqali o'quvchining bilimga bo'lgan qiziqishi kuchayadi, o'ziga bo'lgan ishonchi shakllanadi va ta'lim jarayonida faol ishtirok etishga intiladi. Har bir o'quvchining imkoniyatiga ishonish va unga mos yondashuvni tanlash pedagogning asosiy vazifalaridan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Abdullayev A. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: O'qituvchi, 2011.
3. Saidov H. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. Toshkent: Fan, 2014.

4. G‘oziyev E. G‘. Umumiy psixologiya. Toshkent: Universitet, 2012.
5. Vygotskiy L. S. Tafakkur va nutq. Toshkent: Psixologiya, 2006.
6. Ismoilova N. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari. Toshkent: Ma’rifat, 2018.

